

includitur officium et moralis necessitas *adorationis, gratiarum actionis, petitionis*. Pro hypothesis status lapsi cum eadem radice nequitur necessitas *expiationis et satisfactionis* ad Deum offensum placandum. In iisdem quatuor velut generalibus principiis reliqua omnia ad cultum religionis pertinentia includuntur: noverim te tum in tua excellentia tum in tuis benefactis, noverim me in mea dependentia et indigentia tum ex ipsa natura tum ex meis malefactis.

Hic vero essentialis ordo non solum obtinet quoad singulos homines; sed ipsius societatis humanae, quatenus societas est et una quaedam persona moralis, eadem intelligitur relatio absolutae dependentiae ad supremam maiestatem et supremum Dominum; non minus ergo *cultus publicus* totius societatis quam *privatus* singulorum lege naturae postulatur.

Porro manifestatio cultus interni per respondententes actus externos iam pro singulis hominibus fundatur in ipsa natura humana composita, non solum eo quod hominis actus interni maxime quoad obiecta a sensibus remota sine ullis manifestationibus externis constantes esse non possunt, et quod magnarum rerum intellectus et affectus natura duce prodeunt in actus externos; sed maxime eo, quod non solum anima sed homo totus Deum habet supremum principium ac finem, et a Deo totus essentialiter pendet. Unde homo se secundum totam naturam Deo subiiciat necesse est, et cultus Dei ac Domini in hac essentiali relatione fundatus debetur a tota humana natura, non solum ab anima hominis sed ab homine. Adeoque sicut natura humana sensibilis est sed informata ab anima spiritali dante perfectionem humanam, ita etiam cultus sensibilis et externus exigitur velut animatus cultu interno, qui tamquam forma dat perfectionem cultus. Si ulterius homo spectatur in suis relationibus ad societatem, ad quam naturaliter factus est, obligatio cultus externi ex alio multiplici capite oriri intelligitur. Ipsi autem societatis cultus publicus ex ipsa sua natura necessario externus est.

Quare cum agnitione absolutae dependentiae a Deo supremo principio et fine, quae est fundamentum totius cul-

tus divini, sine dubio cohaeret ex ipsa naturae lege eiusdem agnitionis manifestatio in cultu externo praesertim in cultu publico secundum indicatas rationes *adorationis, gratiarum actionis, petitionis*, et pro statu naturae lapsae in cultu externo manifestante *indigentiam expiationis*.

THESIS II.

De peculiari ratione intestina actuum cultus religiosi, quibus sacrificia constant.

« Sensus internus religionis quos diximus, cultu externo exhibendi »
« molus sollemnis et peculiaris, legi naturae congruus, apud omnes gentes quovis tempore in publicum usum deductus, in religione revelata »
« divinitus sancitus in eo est, quod homo humanaeque societas rem aliquam substantialem sibi substituat eamque velut sui vice totam Deo »
« offerat reali destructione vel aequivalente exinanitione in hunc finem »
« rite instituta, ut in ea et per eam agnitione *supremi domini* Dei in res »
« omnes ut sint vel non sint, *absoluta dependentia*, et *reatus* hominis lapsi »
« cum *indigentia expiationis* exprimat et aspectabilis reddatur. »

I. Ut peculiari actuum cultus externi, de quibus nunc agimus, aliquam intelligentiam praeformemus, considerabimus primum sistendo in ipsis dumtaxat rerum naturis et in lege mere naturali illorum actuum aptitudinem ad exprimendum religiosum cultum internum, institutionem deinde et in iis exercendis ministerium, quatenus utrumque requiratur, ut reipsa sint cultus interni legitimae expressiones.

1°. Ipso lumine rationis evidens est, res hominum dominio commissas praesertim illas, in quibus vel est vita animalis vel quae sunt ad vitae humanae sustentationem, per se aptas esse ad ipsam vitam hominis repraesentandam. Possunt ergo illae res honeste et religiose assumi vel repraesentantes vitam hominis, et ita symbolica actione coram Deo vel realiter vel aequivalenter destrui ad exprimendum sensum religiosum absolutae dependentiae a Deo suprema maiestate ac supremo Domino, simulque ad exprimendum sensum et agnitionem reatus peccati, cui mors debetur.

Appellantur autem oblationes hoc modo factae communi usu et omnium consensu *sacrificia*. Utrum ipsae solae et utrum sensu proprio sacrificia sint, postea dicetur; nunc nobis nomine aliquo opus est, quod ex communi usu assumimus.

2°. Quamvis huiusmodi res ad talem substitutionem symbolicam pro vita hominis, et immolationes per se aptae sint ad hanc expressionem sensus religiosi, non tamen sunt signa omnino naturalia; atque ideo ut sint signa in actu secundo et formae legitimaee cultus externi, indigent institutione ac determinatione significationis (confer de Sacr. in gen. th. V.), et institutione quidem per auctoritatem publicam, cui ipsa subsit religiosa societas, si societas iam supponitur formata et cultus proinde publicus, ad quem huiusmodi actus solemnes, de quibus nunc loquimur, vel maxime pertinent. Nam in hypothesi hac formatae societatis religiosae certe non sufficit assumptio alicuius signi et determinatio facta a privatis, ut illud iam censeatur inter ritus statim ac fixi cultus divini praesertim cultus publici et solemnis. Videtur ergo clarum, ex ipsa natura societatis religiosae et ex natura signorum ac symbolicarum substitutionum requiri institutionem factam a publica auctoritate eiusdem societatis religiosae, ut tales substitutiones habeant suam significationem sacram et pertineant ad externum cultum praesertim publicum et solemnem. Clarum porro est, eandem necessitatem institutionis valere etiam quoad primos progenitores humani generis, in quibus virtute continebatur societas ab eis propaganda.

Quamvis vero in statu abnormi, si supponuntur singuli aliqui homines a tota societate seiuncti, assumptio huiusmodi substitutionum ad externum Dei cultum ab iis singulis fieri posset; illae tamen non viderentur omnino eiusdem rationis, ac aliae publica auctoritate institutae, quia illae sensum religiosum solum privatum et particularem exprimerent non autem possent esse, ut hae posteriores, solemnis cultus ad exprimendum nomine totius societatis sensum religiosum publicum absolutae dependentiae et subiectionis ad Deum. Si autem res et forma talium actuum iam exclusive determinata est per sacram auctoritatem,

legem, vel consuetudinem publicam, res aliae et sub alia forma ad eundem finem privato arbitrio assumi non possent, quia tum huiusmodi actibus arbitrariis non subesset significatio, quae aliis manifestationibus exclusive alligata esse supponitur.

Hoc autem multo est evidentius in hypothesi, quod Deus ipse lege positiva ac revelata saltem quoad ritus principales ordinaverit, et pro hominibus instituerit totum cultum externum, et distincte determinaverit materiam ac formam harum substitutionum; de quibus nunc agimus. Tum enim non solum actus alii diversi ad eundem finem assumpti non acceptarentur a Deo, quod per se patet; sed neque possent habere in hoc tali cultu divinitus ordinato eandem symbolicam significationem, quam Deus aliis actibus exclusive alligasset, atque ideo in nullius hominis neque in ipsius religiosae societatis potestate esset instituere et efficere, ut alii ritus diversi generis eandem significationem et eundem valorem cultus externi haberent. Quantumvis enim huiusmodi ritus diversi per se et in actu primo apti essent ad talem significationem, in actu secundo tamen eam acquirere non possent, quia talis significatio ab eis esset exclusa per ipsam definitivam determinationem huius significationis in aliis rebus et sub alia forma a Deo ipso factam.

Est haec consideratio necessariae institutionis magni momenti non solum ad notionem sacrificii determinandam sed adhuc magis, ut intelligatur, quomodo nec in lege Moisaica nec in novo testamento institutio sacrificii fuerit aut sit in potestate Ecclesiae; et quomodo in quibusdam ritibus externi cultus christiani possit reperiri materia et forma per se sufficiens ad rationem sacrificii, qui tamen non sunt sacrificia sed sacrae solum caerimoniae ordinatae ad maiestatem et declarationem sacrificii unice a Christo instituti (Conc. Trid. sess. XXII. cap. 5.).

3°. Quod spectat ministerium publicum et consecratum ad actus externi cultus nomine totius religiosae societatis coram Deo peragendos, sistendo etiam in sola naturali lege, apparet eius congruentia et connexio cum propria ratione talis cultus religiosi. Sive enim spectes rationem cultus publici exhibendi a tota societate per speciales actus, ad quos

certe hi, de quibus loquimur, per se maxime pertinent, sive spectes insitam horum actuum significationem, praesertim vero expressionem reatus cum desiderio expiationis; sine dubio rerum naturis consentaneum est, ut in religiosa societate sint ministri speciatim segregati et consecrati, qui ex suo saltem munere sancti inter Deum et populum expiandum medii constituantur, et qui nomine totius societatis publicam professionem absolutae dependentiae ac subiectionis hisce solemnibus actibus coram Deo exprimant. Haec autem institutione ministerii supposita, maxime veros supposita ordinatione Dei ipsius, sicut diximus de determinatione ipsorum actuum, ab aliis non solum illicite, sed etiam invalide exercitium talis cultus publici attentaretur: quia « Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quae sunt ad Deum. » (τὰ τοῦ πρὸς τοῦ θεοῦ), ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. I. Heb. V. 1.

II. Quam sint humanae naturae conformes et ex ea velut insita lege consequantur speciales hi actus cultus externi, et haec quae communi usu *sacrificia* appellari diximus, a posteriori fit perspicuum, quod ea ab origine humani generis apud omnes gentes tamquam fundamentum et partem essentialem totius cultus divini reperimus constituta. Omissis ceteris, consideremus in cultu divino, ut ab ipso Deo in suo populo electo determinatus est, singula sacrificiorum elementa, quae hucusque ex sola rerum natura deduximus. Quamvis enim tota res sacrificia veteris testamenti perfecte intelligi nequeat, nisi sublimior eius ratio typica prae oculis habeatur, possumus tamen eam interim spectare in se et abstractione facta ab ea altiori significatione, ut a posteriori comprobemus notionem sacrificiorum, quam a priori paulo ante statuimus. In considerationem autem veniunt materia et forma, quibus ipsum sacrificium quodammodo physice componitur, tum eius essentialis significatio, quae se habet instar formae metaphysicae in sacrificio visibili ut in subiecto (cf. de Sacram. in gen. th. IV.), ac denique sacerdotium velut ministerialis causa et correlatum externum sed proxime nexum.

1. Res a Deo ipso destinatae seu *materia* ad sacrificia

in altari aeneo, quod erat in atrio templi, sunt animalia domestica munda, tum panis (vel similia), vinum, oleum, h. e. velut « primariae creaturae » (confer Isidorum supra p. 116.) pertinentes ad sustentandam vitam hominum. In altari vero aureo tabernaculi et deinde templi symbolica oblatio erant thura incensa, et in mensa aurea duodecim panes propositionis pro numero tribuum filiorum Israël.

2. *Forma oblationis* Deo faciendae in omnibus est destructio aliqua, in primariis quidem, quae erant sacrificia animalium, effusione sanguinis et consumptione per ignem; sacrificia autem incruenta erant subordinata et velut appendix nexa sacrificiis cruentis, quae nihilominus etiam ipsa offerebantur concrematione.

Prima fronte videri possent excipi ab hac forma destructionis duodecim panes propositionis; unde aliqui, ut de Lugo disp. 19. sect. 1. n. 9. et ibi citati Azor et Malderus negant fuisse verum sacrificium. At Levit. XXIV. 5-9. coll. XXI. 6. 8. sane videntur panes illi propositi coram Domino expresse connumerari sacrificiis proprie dictis; dicuntur enim *מִאֲשֵׁי יְהוָה לַיהוָה*, quae appellatio non potest aliud significare quam *sacrificium* proprio sensu. Neque vero forma sacrificii in eis desideratur. Erant duodecim illi panes per plenam consecrationem Deo factam (sanctum sanctorum appellantur) perpetua praesentatio totius populi coram Domino (vide Origen. in Levit. hom. 13. T. II. p. 255.). Distributi erant in duas strues, quarum utrique impositum erat « thus lucidissimum. » Quando iuxta ritum a Deo praescriptum singulis Sabbatis panes mutabantur, veteres manducatione sacerdotum « in loco sancto » consumi debebant; thus impositum sine dubio cremabatur in altari aureo. Iam a) panes una cum thure imposito considerandi sunt ut unum totum, in quo thus additum erat ad expressiorem significationem sacrificii. Sicut ergo in aliis sacrificiis non totum cremabatur (exceptis holocaustis), sed per combustionem partis sufficienter expressa erat significatio symbolica et propria ratio sacrificii; ita etiam hic combustio partis satis esse poterat ad rationem sacrificii. At b) panes ipsi consumebantur non per modum convivii ad sustentationem sacerdotum, ut in aliis quibusdam

oblationibus fieri solebat, sed per manducationem sacram, cuius finis erat destructio rei consecratae et ita completio sacrificiationis: « erunt Aaron et filiorum eius, ut comedant eos in loco sancto; quia sanctum sanctorum est de sacrificiis Domini iure perpetuo » Levit. XXIV. 9. Ergo etiam in his panibus non deerat forma communis omnibus aliis sacrificiis. Habemus itaque essentialem formam sacrificii quae a priori satis intelligitur, a posteriori confirmatam et demonstratam.

Porro facta institutione divina, mutatio essentialis sive materiae sive formae fieri non poterat, quin oblatio iam non ad cultum divinum sed ad superstitionem pertinisset cf. Is. LXVI. 3.

3°. Ad significationem quod spectat, quam diximus formam velut metaphysicam sacrificii, in primis idea substitutionis victimarum pro ipsis hominibus, qui sese Deo principio et fini universae creaturae plene subiectos et insuper propter peccatum se reos mortis profiteantur, per se iam satis manifesta est ex intima indole totius symbolicae actionis. Praeclare Eusebius (Demonstr. evang. l. I. c. 10.), cum patriarchae, inquit, inde ab originibus humani generis a divino spiritu illustrati viderent, magno sibi opus esse obsequio ad suorum humanorum delictorum purgationem, pretium pro salute sua ei, qui vitam atque animam praebuisset, se debere putabant. Sed cum nihil praestantius aut pretiosius anima sua haberent, quod dicarent, pro hac interim brutorum animalium vitam offerebant, pro sua anima sacrificia suae vitae vicaria (ἀντιφύλακα) offerentes.

Sane haec ratio substitutionis et vicariae destructio- nis, si ita loqui fas est, in tota re sacrificia veteris testamenti clarissime expressa reperitur. Apparet ea in sacrificio Abrahae Gen. XXII. 13. (1); declaratur evidenter

(1) Immolatio Isaac, ad quam pater omnium credentium se promptum exhibuerat, fuisset non substitutio sed sacrificium ipsius victimae originalis (si ita loqui fas est), atque ideo typus perfectus sacrificii Filii Dei, qui « unus mediator Dei et hominum homo Christus Iesus (ex hominibus assumptus pro hominibus constitutus) dedit redemptionem (ἀντιλυτρον) semet ipsum pro omnibus » Tim. II. 5. Sed substitutio, de

per ceremoniam impositionis manuum in caput victimae, ut describitur e. g. in holocaustis Exod. XXIX. 10. 15. sq.; Lev. I. 4; in hostiis pacificis Lev. III. 2. sqq.; in sacrificio maxime pro peccato sive sacerdotis, sive populi totius, sive principis, sive privatorum Lev. IV. 4. 15. 24. 29. Vide Eusebium l. c. Adhuc expressius haec substitutio velut ob oculos ponitur in solemnii expiatione totius populi die decimo mensis septimi, quae adumbratur in caerimonia hirci emissarii. Est vero advertendum cum Dionysio Alexandrino (si is est auctor epistolae contra Paul. Samosat. ed. de Magistris p. 228. sq.), duos hircos spectari velut unum ad unam et eandem rem significandam, ubi hircus mactatus substituitur pro universo populo, et hircus emissus solum adhibetur ad complendas caerimoniae expressius designantes substitutionem Lev. XVI. 21. 22. coll. vv. 9. 10. Confer etiam Lev. XIV. 4-7. Imo non solis ritibus sed etiam verbis disertis sanguinis effusi seu vitae animalis substitutio pro hominibus ex reatu morti debitis declaratur Lev. XVII. 11. Quod ipsum in textu Levitici Eusebius l. c. animadvertit. « Attende igitur diligenter, quomodo in his dictum sit illud: ego dedi vobis in altari expiare animas vestras, sanguis enim pro anima piaculum erit; plane enim pro anima sanguinem mactatorum animalium piaculum offerri dicit. » Ad eandem exprimendam rationem vicariam sacrificiorum pertinet, quod ipse, pro quo offerebatur, manducando ex oblatione unitum se et velut unum cum illa esse velle significabat (conf. s. Thom. 3. q. 84. a. 4.). Haec autem unitio locum solum habere poterat in sacrificiis, in quibus expiatio supponitur iam praecessisse (in sacrificiis pacificis, laudis, gratiarum actionis, petitionis); contra in sacrificiis pro peccato, quibus offerentis reatus imponebatur et quae ideo dicebantur simpliciter peccatum, talis unitio offerentis cum victima inefficaci ex sese ad expiandum peccatum quodammodo nova fuisset unitio cum suo peccato; et ideo in solemnioribus totum comburebatur, vel certo ipsi offerenti qua nunc loquimur, ipsis oculis, aspectabilis exhibetur in ariete, « quem assumens, obtulit holocaustum pro filio » תָּחַת בְּנוֹ h. e. loco et vice filii sui.

peccatori manducatione de eo participare fas non erat. Lev. III. et sqq.

Ex hac substitutione rei sacrificandae pro ipsius hominis vita iam etiam elucet *significatio et finis sacrificii*. Relate ad Deum, quam possumus appellare *significationem theologicam*, est per rei destructionem expressio obiectiva supremi dominii in res omnes ut sint vel non sint, et pro statu hominis lapso expressio divinae iustitiae placandae; relate ad hominem, quae potest dici *significatio moralis*, est expressio externa internae agnitionis et submissionis sub hoc Dei dominio cum affectu suam vitam seque totum Deo sacrificandi, et internae agnitionis reatus, pro quo mors sibi debeatur. Quae tamen *theologica et moralis significatio* non est duplex realiter distincta, sed una duplici modo considerata. Ita igitur « sacrificium visibile invisibilis sacrificii sacramentum, id est sacrum signum est » Augustinus Civit. Dei X. 5. Ad hanc significationem potest accedere et in omnibus sacrificiis a Deo institutis, excepto uno quod est centrum et terminus relationis omnium aliorum, revera accessit alia *significatio mystica* pertinens ad significandum aliud mysterium (vide Suarez disput. 73. sect. 2.). Sed de hac non omni sacrificio essentiali significatione nunc non quaerimus.

In priori vero illa significatione essentiali continetur in primis *adoratio*. Unde in Scriptura pro sacrificio dicitur simpliciter *adoratio* e. g. Gen. XXII. 5. 1; 1. Reg. I. 3; XV. 30; Io. IV. 20. sq. Cum adoratione ex natura rei iuxta dicta superius iungitur *gratiarum actio*, et *petitio*. In significatione autem divinae iustitiae placandae constituitur *expressio indigentiae et desiderii expiationis*. Quoniam haec quadruplex significatio inest omni sacrificio, non est mirum, quod in liturgia veteris testamenti non habetur distincta distributio sacrificiorum secundum has significationes, sed potius observatur distributio secundum diversam materiam ac formam sacrificiorum. Clara tamen est distinctio inter sacrificia *pro peccato* et sacrificia *pacifica* (שלמים) quae sunt simul *laudis, gratiarum actionis, petitionis*, modo una modo altera ex his tribus significationibus praevalente. Falsum est igitur, quod ait Iahnus, communem penes theo-

logos distinctionem sacrificiorum petitam ex fine secundum has quatuor significationes nullum habere in Scriptura fundamentum (Iahn. Archaeolog. T. V. §. 95.). Cf. Suarez disp. 73. sect. 7.

Quoad vicariam substitutionem pro homine et pro vita hominis advertendum porro est, eam esse sacrificii notioni intimam, quatenus non homo ipse sed pro homine res substituta offertur. Posset autem Deus homini praecipere, ut non solum affectu interno et sacrificio externo symbolice substituto, sed realiter se ipsum offerret in sacrificium, ubi nulla opus fore substitutione per se patet (vide de Lugo disp. 19. sect. 1. n. 7.). At vero posset Deus etiam velle sacrificium unius hominis tamquam substitutionem pro toto humano genere. Haec substitutio esset maxime realis, cum humanum genus non iam solum oblati per destructionem rebus suo dominio permissis symbolice significaret sacrificium debitum sui ipsius, sed in suo capite et repraesentante iuridico re ipsa sacrificaretur. Intelligi autem debet talis sacrificatio hominis non aliter, quam quod homo iuxta voluntatem Dei libere se ipsum vitamque suam offerat vicaria substitutione pro toto humano genere, quia sacrificium non nisi voluntarium Deo placere potest. Unde in huiusmodi sacrificio rationali destructio vitae per se spectata pertineret ad materiam sacrificii, ipsa voluntaria mortis admissio et oblatio Deo facta esset actio sacrificialis et forma sacrificii. Sed de his alibi.

Interim tamen obiter adverti potest ex dictis, cur martyrium non sit sacrificium. Videlicet martyres nec sunt a Deo instituti et ordinati ad se offerendum in sacrificium, sed ad testandum pro veritate fidei, nec sunt substituta oblatio pro aliis, nec etiam admissio mortis ex parte eorum videtur esse per se satis idonea ad actionem sacrificalem, quia non est concomitanter libera, ita ut martyr dicere posset: « ego pono animam meam, nemo tollet eam a me, sed ego pono eam a me ipso, et potestatem habeo ponendi eam » Ioan. X. 17. 18. Cf. Leo M. ep. 124. ad Palaestinos c. 4. (vide Bellarmin. l. V. c. 3.).

4°. Praeter rationes insitas sacrificiorum considerandum venit ministerium, quo tamquam actus publici et solemnes

ex ipsa natura rei indigere videntur modo superius declarato. In oeconomia igitur patriarchali, quamdiu populus nondum in civili societate, sed per familias in societate domestica consistebat, videmus familiarum patriarchas vel primogenitos, quibus exors aliqua erat auctoritas, suo suorumque nomine sacrificia offerre; constituto autem iam populo, dum cultus publicus divinis legibus disponitur, tribus una speciali modo consecratur Deo pro universo populo, et ex hac tribu familia una seligitur, quae sola tamquam media inter Deum et populum sacrificia Deo offerat. Num. III. IV. VIII; Deuter. XVIII. Facta institutione si quando alii contra mandatum Dei in ministerium sese ingererent servatis etiam omnibus elementis sacrificiorum internis, iam non erant isti actus legitimi, publici, et solemnes cultus divinitus instituti, sed huius cultus profanationes Lev. XVII; 2. Paral. XXVI. 16. sq.; Heb. V. 1. 4.

Habemus igitur ex hucusque declaratis in divina ipsa religione praescriptos certos quosdam actus externi cultus a ceteris omnino distinctos eosque fundamentales totius cultus externi, quorum haec sunt elementa. *Materia* sunt res quaedam sensibiles et substantiales; *forma* continetur actione circa eas res vel physicae destructionis vel aequivalentis immutationis. Utraque (materia et forma) coniuncta efficit, ut oblatio *in actu primo* apta sit, quae assumatur ad repraesentandum ipsum hominem coram Deo, et ad significandum supremum Dei dominium exprimendamque agnitionem reatus in homine lapsa. Denique videmus hos ipsos actus a Deo cultus sui institutore ad hanc significationem *in actu secundo assumptos* et determinatos, quae significatio se habet instar *formae metaphysicae* ad totam externam actionem et oblationem.

Ex hac analysi notionis sacrificii, sive ut in lege naturae fundatur, sive ut a Deo institutum est, consequitur haec definitio. Sacrificium est oblatio Deo facta rei sensibilis per eiusdem realem vel aequivalentem destructionem legitime instituta ad agnoscendum supremum Dei dominium simulque pro statu lapsa ad profitendam divinam iustitiam hominisque reatum expiandum. « Olatio rei sensibilis Deo facta » est genus proximum, reliqua quae adduntur, con-

stituunt differentiam specificam ab aliis oblationibus. Simul in definitione exprimitur materia, forma, significatio seu finis sacrificii, ut quisque facile videt (1).

THESIS III.

De nomine sacrificii proprio et improprio seu analogico.

« Oblationes hucusque descriptas esse actus divini cultus speciales » stique nominis, ex eorum inspecta natura patet; esse et proprio nomine » dici *sacrificia*, constat tum universim ex omnium gentium consensione » tum speciatim, quoad veri Dei cultum in religione revelata, ex sacris » Scripturis. »

In primis oblationes sensibiles quae Deo fiant materia, forma, fine in superiori thesi descriptis, esse actus externi cultus distinctos toto genere non solum ab omnibus actibus internis et externis aliarum virtutum, sed etiam ab aliis actibus religiosi cultus externi, evidens est ex ipsa notione data. Sicut ergo potest dari definitio aut descriptio secundum essentialia notas, quae has omnes et solas oblationes complectatur, ita potest etiam rei definitae imponi nomen, quod iis omnibus et solis *proprie* conveniat. Quamvis deinde idem nomen ad alios actus sive internos sive externos, qui habeant aliquam cum his oblationibus connexionem et similitudinem, propter hanc ipsam similitudinem transferri possit; his tamen aliis actibus omnibus ratione similitudinis solum *analogice* conveniet, eo ipso quod ab oblationibus tali nomine *proprie* designatis toto genere differunt.

Iam vero constat ex usu omnium gentium, et quoad cultum religionis revelatae ex usu tum Scripturae tum fidei quavis aetate Deum colentium, genus illud oblatio-

(1) Posset in definitione primum considerari solum essentia velut physica oblationis in se, et deinde eius significatio velut forma metaphysica, atque ita definitio data resolvi in duas, ut factum est a Suarez disp. 73. sect. 6. At nos solliciti sumus magis de expressione omnium essentialium proprietatum sacrificii in genere spectati, quam de rigore dialectico in formanda definitione.